

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

odpowiadając na Pana wystąpienie z 20 czerwca 2022 r. (sygn. VII.564.82.2021.CW) w sprawie *możliwości doprecyzowania przepisów prawa oraz ich zmiany w celu zapewnienia dziennikarzom szerszej ochrony ich praw, w szczególności poprzez wprowadzenie obowiązku poinformowania o konkretnych powodach odmowy wpuszczenia oraz wprowadzenie skuteczniejszych środków odwoławczych w tym zakresie*, uprzejmie wyjaśniam co następuje.

Zgodnie z art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o *Służbie Ochrony Państwa*¹ do zadań Służby Ochrony Państwa (SOP) należy między innymi, rozpoznawanie i zapobieganie przestępstwom przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, przestępstwom przeciwko życiu lub zdrowiu, przestępstwom przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu, przestępstwom przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji, przestępstwom przeciwko wolności, przestępstwom przeciwko czci i nietykalności cielesnej, przestępstwom przeciwko porządkowi publicznemu, zamachom i czynnej napaści skierowanym przeciwko osobom, o których mowa w pkt 1 lit. a-d, oraz przeciwko bezpieczeństwu obiektów, o których mowa w pkt 1 lit. e, z wyłączeniem dotyczących tych obiektów przestępstw przeciwko ochronie informacji.

Realizując zadania, o których mowa w art. 3 *ustawy*, funkcjonariusze SOP wykonują czynności²:

- 1) administracyjno-porządkowe w celu zapewnienia ochrony, o której mowa w art. 3 pkt 1 *ustawy*;
- 2) operacyjno-rozpoznawcze w celu pozyskiwania informacji dotyczących zagrożeń względem osób i obiektów, o których mowa w art. 3 pkt 1 lit. a-e, a także rozpoznawania i zapobiegania przestępstwom, o których mowa w art. 3 pkt 2, oraz rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw, o których mowa w art. 3 pkt 3.

Stosownie do przepisów *ustawy*, SOP w celu zapewnienia ochrony osób i obiektów³ rozpoznaje i analizuje potencjalne zagrożenia oraz zapobiega ich powstawaniu⁴, w tym posiada uprawnienie⁵ do uzyskiwania, gromadzenia i przetwarzania, także bez wiedzy i zgody osoby, której dane dotyczą, informacji, w tym danych osobowych, od organów władzy publicznej, służb lub innych podmiotów lub ze zbiorów danych prowadzonych przez te organy, służby i podmioty. Jednocześnie może uzyskiwać informacje⁶, w tym także niejawnie, gromadzić je, sprawdzać i przetwarzać, a także może pobierać,

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 575, z późn. zm., dalej „ustawa”.

² Wskazane w art. 19 ust. 1 *ustawy*.

³ O których mowa w art. 3 pkt 1 *ustawy*.

⁴ Zgodnie z art. 20 pkt 3 i 4 *ustawy*.

⁵ Na podstawie art. 40 ust. 1 *ustawy*.

⁶ Na podstawie art. 56 *ustawy*, z zachowaniem ograniczeń wynikających z art. 42–54 *ustawy*.

uzyskiwać, gromadzić, przetwarzać i wykorzystywać w celu realizacji zadań ustawowych informacje, w tym dane osobowe, także bez ich wiedzy i zgody, o następujących osobach:

- 1) podejrzanych o popełnienie przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego;
- 2) o nieustalonej tożsamości lub usiłujących ukryć swoją tożsamość;
- 3) stwarzających zagrożenie, o których mowa w ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. *o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób*⁷;
- 4) poszukiwanych;
- 5) innych osobach, o ile służy to realizacji zadań, o których mowa w art. 3 ustawy.

SOP, w celu realizacji ustawowych zadań, może także pobierać, uzyskiwać, gromadzić, przetwarzać, sprawdzać i wykorzystywać informacje, w tym dane osobowe uzyskane lub przetwarzane przez organy innych państw, Międzynarodową Organizację Policji Kryminalnych – Interpol oraz Agencję Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol).

Powyższe przepisy potwierdzają uprawnienia SOP do uzyskiwania, przetwarzania i wykorzystywania informacji o każdej osobie, o ile tylko służy to realizacji wskazanego celu, którym jest wykonywanie zadań, określonych w art. 3 ustawy.

Odnosząc się natomiast do regulacji prawnych, dotyczących uzyskania przez zainteresowanego wiedzy o zakresie danych, znajdujących się w dyspozycji SOP, w pierwszej kolejności należy wskazać na art. 51 ust. 3 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*⁸ z dnia 2 kwietnia 1997 r., który stanowi, że „Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych”, ale jednocześnie, że „Ograniczenie tego prawa może określić ustawa”. W tym kontekście warto podkreślić, że cel i zakres informacji pozyskiwanych przez SOP jest uregulowany w *ustawie*, natomiast aktem prawnym, który określa zasady i tryb udostępniania informacji stanowiących dane osobowe, w zakresie problematyki poruszanej w wystąpieniu, jest ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. *o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości*⁹.

Warto przytoczyć tu również brzmienie motywu 44 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. *w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia ramowej Rady 2008/977/WSiSW*¹⁰.

Wskazano w nim bowiem, że państwa członkowskie powinny mieć możliwość przyjmowania aktów prawnych pozwalających opóźnić, ograniczyć lub pominąć informowanie osób, których dane dotyczą lub ograniczyć, w całości lub w części, dostęp tych osób do ich własnych danych osobowych w takim zakresie i przez taki czas, w jakim odnośny środek jest działaniem niezbędnym i proporcjonalnym w społeczeństwie demokratycznym – przy należytym uwzględnieniu praw podstawowych i uzasadnionych interesów danej osoby fizycznej – tak, aby uniemożliwić zakłócanie zapobiegania przestępczości,

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 1638, z późn. zm.

⁸ Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 125, dalej „ustawa o ochronie danych”.

¹⁰ Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, str. 89, z późn. zm., dalej „dyrektywa 2016/680”.

prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, aby chronić bezpieczeństwo publiczne lub narodowe lub aby chronić prawa i wolności innych osób. Administrator powinien dokonywać oceny, badając konkretnie i indywidualnie dany przypadek, czy prawo dostępu powinno zostać częściowo lub całkowicie ograniczone.

Powyższy motyw został odzwierciedlony w treści art. 15 *dyrektywy 2016/680*, w którym wskazano, że państwa członkowskie mogą przyjąć akty prawne pozwalające ograniczyć w całości lub w części prawo dostępu osoby, której dane dotyczą, w takim stopniu i przez taki okres, w jakim takie częściowe lub całkowite ograniczenie jest działaniem niezbędnym i proporcjonalnym w społeczeństwie demokratycznym, z należyтым uwzględnieniem praw podstawowych i uzasadnionych interesów danej osoby fizycznej, aby:

- 1) uniemożliwić utrudnianie czynności postępowań urzędowych lub sądowych, postępowań przygotowawczych lub procedur;
- 2) uniemożliwić zakłócanie zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych lub wykonywania kar;
- 3) chronić bezpieczeństwo publiczne;
- 4) chronić bezpieczeństwo narodowe;
- 5) chronić prawa i wolności innych osób.

Artykuł 15 *dyrektywy 2016/680* został wdrożony w art. 26 *ustawy o ochronie danych*, który stanowi, że nie przekazuje się informacji, o których mowa w przepisach wskazanego rozdziału ustawy, oraz nie udostępnia się danych osobowych, jeżeli mogłoby to powodować:

- 1) ujawnienie informacji uzyskanych w wyniku czynności operacyjno-rozpoznawczych;
- 2) utrudnienie lub uniemożliwienie rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania lub zwalczania czynów zabronionych;
- 3) utrudnienie prowadzenia postępowania karnego, karnego wykonawczego, karnego skarbowego lub w sprawach o wykroczenia lub wykroczenia skarbowe;
- 4) zagrożenie życia, zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- 5) zagrożenie bezpieczeństwa narodowego, w tym obronności lub bezpieczeństwa oraz ekonomicznych podstaw funkcjonowania państwa;
- 6) istotne naruszenie dóbr osobistych innych osób.

Wystąpienie chociażby jednej z negatywnych przesłanek, o których mowa w art. 26 ust. 1 pkt 1-6 *ustawy o ochronie danych* powoduje ograniczenie w dostępie do danych osobowych.

Warto zaznaczyć, że *ustawa o ochronie danych* stanowi podstawę stosowania ochrony państwowej w sytuacjach niezgodnego z prawem przetwarzania danych osobowych obywateli poprzez określenie zasad i warunków ochrony danych przetwarzanych przez właściwe organy, które dokonują przetwarzania danych w celu określonym w art. 1 ust. 1 tej ustawy. Organ ochrony danych osobowych, w celu realizacji ochrony państwowej obywateli w sytuacjach niezgodnego z prawem przetwarzania danych osobowych został wyposażony w kompetencje władcze, umożliwiające sankcjonowanie stwierdzanych nieprawidłowości w procesie przetwarzania danych osobowych.

Służba Ochrony Państwa posiada podstawę prawną przetwarzania danych osobowych, co wypełnia dyspozycję art. 13 i 14 *ustawy o ochronie danych* oraz art. 51 Konstytucji RP. Tryb gromadzenia i sposoby

przetwarzania w zbiorach danych informacji, danych osobowych, w tym danych osobowych uzyskanych lub przetwarzanych przez organy innych państw lub organizacje międzynarodowe, służących rozpoznawaniu, zapobieganiu lub wykrywaniu przestępstw został uregulowany w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 maja 2018 r. w sprawie przetwarzania informacji przez Służbę Ochrony Państwa¹¹. Komendant SOP wypełnia obowiązki dotyczące przetwarzania danych osobowych, w tym pod kątem ich prawdziwości, a Służba Ochrony Państwa dochowuje jednakowej staranności w zakresie weryfikacji wszystkich osób, których obecność może wpływać na bezpieczeństwo ochraniających osób lub obiektów.

Kryterium brany pod uwagę przez SOP podczas procesu weryfikacji jest bezpieczeństwo najważniejszych osób w państwie oraz obiektów podlegających ochronie. Zawód, jaki wykonuje osoba, w stosunku do której funkcjonariusze formacji podejmują przewidziane przepisami prawa czynności, nie może wpływać na stopień ich zaangażowania w zapobieganie popełniania przestępstw przeciwko osobom i obiektom ochraniającym przez SOP. Tym samym dziennikarze, tak jak inni obywatele, mogą spotkać się z odmową udzielenia informacji o zgromadzonych na ich temat danych, gdy zaistnieje choćby jedna z przesłanek, wymienionych w art. 26 ustawy o ochronie danych.

Podsumowując powyższe rozważania, należy stwierdzić, że działania podejmowane przez Służbę Ochrony Państwa są legalne, zaś przepisy regulujące kwestię poruszaną w wystąpieniu, nie wymagają zmiany.

Z poważaniem

z up. Maciej Wąsik

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

¹¹ Dz. U. poz. 1069 z późn. zm.